

Vergaderjaar 1986–1987

19 751

Wijziging van de Algemene Ouderdomswet, de Algemene Weduwen- en Wezenwet, de Algemene Kinderbijslagwet, de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten en de Algemene Arbeidsongeschiktheidswet (beëindiging van het ten laste komen van het Rijk van premies in geval van niet-schuldige nalatigheid)

Nr. 4

VOORLOPIG VERSLAG

Vastgesteld 13 november 1986

De vaste Commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid¹, belast met het voorbereidend onderzoek, brengt van haar voorlopige bevindingen als volgt verslag uit.

1. Algemeen

De leden van de C.D.A.-fractie verklaarden te kunnen instemmen met het voornemen om de in gang gezette versoering in het uitgavenbeleid van de rijksoverheid voort te zetten. In beginsel zeiden zij zich te kunnen vinden in het voorstel om vanaf 1 januari 1987 geen rijksbijdragen meer aan de sociale fondsen te verstrekken in verband met kwijtscholden en oninbaargeleden bedragen van bij wege van aanslag van verzekerden geheven premies ingevolge de volksverzekeringen.

Een punt waarvoor de leden van de C.D.A.-fractie in dit kader bijzondere aandacht vroegen was de relatie tussen de sociale fondsen, die de gevolgen van kwijtschelding en oninbaarlijding via het premieregime doorgeven aan alle verzekerden, en de rijksbelastingdienst, die thans in feite geheel zelfstandig het beleid terzake bepaalt. Naar het oordeel van de leden van de C.D.A.-fractie is het gewenst dat in de toekomst de sociale fondsen een reële invloed krijgen op het kwijtscheldings- en oninbaarlijdingsbeleid. In de ogen van deze leden dient dit beleid door de belastingdienst in overleg met de sociale fondsen te worden vastgesteld.

Ten slotte stelden de leden van de C.D.A.-fractie dat zij er mee in konden stemmen dat de rijksbijdragen in de fondsen van de volksverzekeringen, betrekking hebbend op de niet geheven premies van gemoedsbezwaarden, gehandhaafd worden.

De leden van de P.v.d.A.-fractie constateerden dat de achtergrond van het onderhavige wetsvoorstel is gelegen in het willen blijven vasthouden van het kabinet aan het onderscheid van het tekort op de rijksbegroting en de positie van de sociale fondsen.

Zou als uitgangspunt gekozen worden het tekort van de totale collectieve sector – dus rijksbegroting en sociale fondsen – dan zou dit wetsvoorstel geheel overbodig zijn. Het kwam deze leden als hoogst merkwaardig voor dat de benadering, waaraan het kabinet vasthoudt, ondanks de advisering om over te gaan tot een benadering vanuit de totale collectieve sector

¹ Samenstelling:

Leden: Nypels (D66), Weijers (CDA), Kraaijeveld-Wouters (CDA), voorzitter, Beckers-de Bruijn (PPR), Spieker (PvdA), Moor (PvdA), Gerritse (CDA), Buurmeijer (PvdA), ondervoorzitter, Rempt-Halmmans de Jongh (VVD), Groenman (D66), Oomen-Ruijten (CDA), Ter Veld (PvdA), Van Nieuwenhoven (PvdA), Dales (PvdA), Linschoten (VVD), Alders (PvdA), Kamp (VVD), Nijhuis (VVD), Leijse (PvdA), Doelman-Pel (CDA), G. Terpstra (CDA), De Leeuw (CDA), Biesheuvel (CDA).
Plv. leden: Tommel (D66), Wolters (CDA), B. de Vries (CDA), Van Es (PSP), Worrell (PvdA), Kok (PvdA), Van Iersel (CDA), Korthals (VVD), Engwirda (D66), Van Noord (CDA), Van der Vlies (SGP), Melkert (PvdA), Van Gelder (PvdA), De Grave (VVD), Wöltgens (PvdA), Franssen (VVD), Schutte (GPV), Knol (PvdA), Paulis (CDA), Soutendijk-van Appeldoorn (CDA), Tuinstra (CDA), Leerling (RPF).

zoals reeds eerder geadviseerd door de studiegroep begrotingsruimte – moet leiden tot wetsvoorstellen waarvan het effect steeds opnieuw is dat de lasten worden gelegd bij mensen met een inkomen beneden de premiegrens, in plaats van een lastenverdeling over de Nederlandse bevolking naar draagkracht, zoals dat het geval zou zijn wanneer de niet-schuldige nalatige premiebetaling zou worden gefinancierd vanuit de algemene middelen.

De leden van de P.v.d.A.-fractie verzochten ingelicht te worden over mogelijke gevolgen van de voorstellen van de commissie-Oort waar het betreft de inbaarheid van de premies volksverzekering, in het bijzonder de opslagpremies.

Zou het kunnen zijn dat de inbaarheid van de opslagpremies moeilijker zal worden, indien als gevolg van de voorstellen van de commissie-Oort wordt overgegaan tot een verdere brutering van inkomen?

Zou dat kunnen betekenen dat schuldige nalatigheid van premiebetaling voor een aantal volksverzekeringen zou kunnen toenemen?

De leden van de V.V.D.-fractie zeiden zich te kunnen vinden in het voorgelegde wetsvoorstel. Deze leden hadden ook bij vorige gelegenheden verklaard dat zij van mening zijn dat de rijksbijdragen in de sociale fondsen tot een minimum beperkt dienen te blijven. Zij meenden dat een omslagstelsel van de financiering zich niet verhoudt met het in stand houden van de rijksbijdragen, enkele uitzonderingen, zoals ook genoemd in de memorie van toelichting, daargelaten.

De leden van de V.V.D.-fractie stelden vast dat de thans nog bestaande rijksbijdragen in de fondsen van de volksverzekeringen betrekking hebben op de niet geheven premies van gemoedsbezwaarden en op de niet-schuldige nalatigheid in de premiebetaling. Deze leden konden zich verenigen met het kabinetsstandpunt dat rijksbijdragen in geval van gemoedsbezwaarden ook in de toekomst blijven bestaan.

Zij konden zich eveneens vinden in het voorstel van het kabinet om de rijksbijdragen in geval van de niet-schuldige nalatigheid per 1 januari 1987 te laten vervallen.

Zowel de door het kabinet genoemde prioriteitsstelling met betrekking tot het financieringstekort als de positie ten principale van rijksbijdragen in het kader van de fondsen van de sociale verzekering rechtvaardigden naar hun oordeel een dergelijk voorstel.

De leden van de fractie van D66 konden zich verenigen met het voorstel, neergelegd in het voorliggende wetsvoorstel, tegen de achtergrond van de ook door hen onderschreven noodzaak tot beteugeling van het financieringstekort.

Zij vroegen evenwel om een uitbreiding van de gegevens van paragraaf 2 van de toelichting in die zin, dat vermeld wordt hoeveel het totaal van de rijksbijdragen in het begin van de jaren '80 bedroeg, en hoeveel dit in 1987 nog zal bedragen. Kan worden berekend hoeveel extra premielast dit heeft betekend voor de financiering van de onderscheiden sociale verzekeringswetten?

Deze leden vroegen in welke mate de bezuinigingstaakstelling van het ministerie thans, mede met deze maatregel, is ingevuld?

Het lid van de R.P.F.-fractie had met belangstelling kennis genomen van het onderhavige wetsvoorstel.

Hij stelde vast dat de voornaamste beweegreden achter de voorgestelde wetswijziging ligt in het kabinetsstreven het financieringstekort terug te dringen. De R.P.F.-fractie, zo bracht hij in herinnering, heeft de noodzaak van de gezondmaking van de rijksfinanciën steeds onderstreept. In dit verband heeft zijn fractie herhaaldelijk laten weten zich ten dienste van de bezuinigingsvoorstellen van dit kabinet, positief-kritisch op te stellen, aldus het hier aan het woord zijnde lid van de R.P.F.-fractie.

Ook het voorliggende wetsvoorstel wenste dit lid derhalve op die wijze te benaderen.

De staatssecretaris heeft door middel van dit wetsvoorstel afstand genomen van het vigerende stelsel, dat de lasten van – al dan niet – schuldige nalatigheid niet op de schouders afwentelt van degenen, die wel aan hun verplichtingen voldoen. Dit stelsel doet in eerste instantie het meeste recht aan de premiebetalers te goeder trouw. Het onderhavige wetsvoorstel zal tot premiestijgingen leiden en kan worden beschouwd als een lastenverzwaring voor die groep. Anderzijds kan deze beleidswijziging er wellicht toe bijdragen, dat de belastingdienst een (nog) alerter fraude-bestrijdingsbeleid zal voeren, bij voorbeeld door in een eerder stadium stappen tot invordering te ondernemen en pogingen in het werk te stellen executoriaal beslag op bij voorbeeld goederen te leggen. Acht de staatssecretaris deze mogelijkheid inderdaad aanwezig? Ziet hij overigens mogelijkheden het bedrag dat is gemoeid met oninbaarlijding terug te dringen? In dit verband bepleitte het hier aan het woord zijnde lid, dat zorgvuldig en aan de hand van vaste criteria beoordeeld zal worden in welke gevallen iemand schuldig nalatig is en wanneer van oninbaarlijding of kwijtschelding sprake kan zijn. Het fractielid van de R.P.F. stelde dat momenteel bij de verschillende ontvangers van het hanteren van vaste criteria nog geen sprake is en dat gegevens die meer inzicht in deze materie zouden kunnen verschaffen op dit ogenblik nog niet beschikbaar zijn. Op welke termijn acht de staatssecretaris het mogelijk de Kamer meer duidelijkheid te verschaffen?

2. Financiële gevolgen

De leden van de V.V.D.-fractie hadden geconstateerd dat de financiële gevolgen van het onderhavige wetsontwerp in 1987 f 276 mln. bedragen. Zij stelden vast dat het in feite gaat om een verschuiving van de algemene middelen naar de, via premies gefinancierde fondsen. Deze verschuiving heeft naar het oordeel van het kabinet tot gevolg dat in 1987 een premieverhoging van ten hoogste 0,15% nodig zal zijn. Het gevolg van deze premieverhoging komt, aldus de memorie van toelichting, hierop neer dat de koopkracht van de burgers met 0,05% beperkt zal worden en dat de werkgeverslasten zullen toenemen met circa f 110 mln.. Zijn deze effecten, zo vroegen de leden van de V.V.D.-fractie zich af, al verrekend in het koopkrachtbeeld dat op Prinsjesdag aan de Kamer is voorgelegd? Dezelfde vraag stelden deze leden met betrekking tot de extra last die bij werkgevers in rekening zal worden gebracht.

3. Onderzoek

Bepaald verontrustend achtten de leden van de C.D.A.-fractie de explosieve stijging van de bedragen van de oninbaarlijding. De minder rooskleurige economische situatie van de afgelopen jaren bood voor deze leden een onvoldoende verklaring voor deze sterke stijging. Vertaald naar een bedrag per hoofd van de bevolking (gemakshalve geraamd op 14 500 000) beloopt de stijging na 1980 (f 5,60) bijna een verdrievoudiging in 1985 (f 15,15). Nog meer verontrustend wordt de situatie wanneer het geraamde bedrag van f 276 mln. voor 1987 in ogenschouw wordt genomen (f 19.00 per hoofd van de bevolking). Op welke gronden is de voortgaande stijging van oninbaarlijding en kwijtschelding gebaseerd? Ontwikkelt zich hier geen onbeheersbaar proces?

De leden van de C.D.A.-fractie zouden gaarne een overzicht ontvangen, per directie, over de periode 1980–1985 van de gedeerde premieinkomsten wegens oninbaarlijding en kwijtschelding, omgerekend per hoofd van de bevolking (per directie).

Van de drastische daling van het aantal voorstellen tot schuldige nalatigheidsverklaring namen de leden van de C.D.A.-fractie met belangstel-

ling kennis. Zij achtten het een goede zaak dat een onderzoek wordt ingesteld, waaruit zal moeten blijken wat de oorzaak is van deze sterke daling. De leden van de C.D.A.-fractie gingen er vanuit dat in dit onderzoek mede in beschouwing wordt genomen de oorzaken die geleid hebben tot de stijging van vooral de oninbaarlijding. Is er enige grond voor de veronderstelling dat verantwoordelijken, i.c. (sommige) directeuren der Rijksbelastingen zich een beleidsvrijheid hebben toegemeten die niet (geheel) in overeenstemming is met de beleidsopvattingen van de eerstverantwoordelijken?

De leden van de P.v.d.A.-fractie konden instemmen met een onderzoek naar de oorzaak van de oninbaarlijding, alsmede tot het treffen van maatregelen als gevolg waarvan de oninbaarlijding zou kunnen worden teruggebracht.

De leden van de V.V.D.-fractie hadden met tevredenheid vastgesteld, dat er een onderzoek zal worden ingesteld naar de vraag of er gevallen van oninbaarheid zijn aan te wijzen die thans niet tot korting op het ouderdomspensioen leiden.

De leden van de fractie van D66 vroegen op welke termijn resultaten te verwachten zijn van het aangekondigde onderzoek naar de omstandigheden, waaronder tot kwijtschelding, respectievelijk schuldige nalatigheid wordt besloten. In het bijzonder vroegen zij of niet reeds op korte termijn in ieder geval tot een uniforme handelwijze bij de belastinginspecties kan worden gekomen.

Deze leden waren verrast door de sterke stijging van de bedragen in de afgelopen jaren. Moet deze stijging worden toegeschreven aan de daling van de inkomens? Kan voorts een schatting worden gemaakt in welke mate de mensen, die in principe in aanmerking komen voor kwijtschelding, op grond van hun inkomenspositie, ook feitelijk daarop een beroep doen? Is een schatting te maken met het totaal van de kosten van kwijtschelding indien iedereen, die daarvoor in principe in aanmerking komt, er ook een beroep op doet, bij voorbeeld onder invloed van de grote aandacht die consumentenorganisaties daaraan, terecht, de laatste jaren besteden?

De staatssecretaris acht onder meer onderzoek gewenst naar de vraag in hoeverre er gevallen van oninbaarlijding aanwezig zijn die thans niet tot korting op het ouderdomspensioen leiden. Kan de staatssecretaris, zo vroeg het lid van de R.P.F.-fractie, mededelen op welke termijn dit onderzoek afgerond zal kunnen zijn? Acht hij het niet rechtvaardiger en juister dit onderzoek af te ronden voordat dit wetsvoorstel verder in behandeling wordt genomen?

De voorzitter van de commissie,
Kraaijeveld-Wouters

De griffier van de commissie,
Van der Windt